

APLICAREA ȘI ORCHESTRAREA MIJLOACELOR ARTISTICE ÎN REALIZAREA COMPOZIȚIEI VOLUMETRICE

Vasile GRAMA, lector superior

*Cu sentiment profund de recunoștință față de
cei ce au stat la baza formării acestui curs –
Domnului Ion Daghi și regretatei Alla Uvarov*

Summary

Studying bases volumetric composition is necessary and justified for the current level of Artistic Culture, for the stage arts university faculties. The content of this paper pursues the general aim of forming creative thinking of young generations of artists-teachers, student academic training as safe versatile creative source of material goods for society, preparation of individual personalities with creative skills. Volumetric composition has its specifics, where it highlights a perception with a higher degree of generalization, in the order of a set of three-dimensional shapes. Therefore, to achieve composition will apply in addition to those above named and some means specific to this category: the creation of new forms (transformation and activation of plastic), structure, tectonics, complex, whole.

Legitatea structurii

Structura este una din legitățile fundamentale ale construirii. Poate fi observată în natură atât la nivel macro (structura plantelor), cât și micro (structura atomului) [5]. Calitatea semnificativă a structurii este: intersecția, intercalarea, interconexiunea formelor, direcțiilor.

Prin urmare, structura evidențiază legătura reciprocă dintre acțiuni, direcții. Structura distinge particularitățile interiorului formei (aspectul de carcasă), legătura ei schematică ce unește toate elementele într-un întreg [1, p. 94].

Sensul structurii se explică prin logica interpătrunderii organice a tuturor elementelor ei, apariția necesității în dependența lor una față de alta [6]. Elementele pot fi intersectate separat, intercalate și adunate în grupuri. Stabilitatea și trăinicia obiectului îmbină în sine un ansamblu de legități (ritmul, proporționarea, simetria, etc). În procesul creării structurii se implică intensiv iscusința proporționării, ce pune în acțiune optima raporturilor proporționale, cum ar fi secțiunea de aur, dar, mai ales, a proporționării modulare. Aplicarea ei poate fi observată în diverse domenii de activitate umană [3]. Deosebim două aspecte de structură:

a) plană, care evoluează doar în două direcții ale spațiului (*plasa de păianjen*);

b) spațială, se dezvoltă în toate direcțiile și în spațiu inclusiv (*coroana arborelui*).

Realizarea plastică presupune construirea structurii în caracter cald, rece, combinat. Cu aspect realist, geometric, abstract, combinat.

Legitatea tectonicii

Tectonica relevă și subliniază aspectul exterior al obiectului și reprezintă integritatea structurii cu forma. Gradul de complexitate al tectonicii e mai superior în comparație cu principiul structurii, deoarece: tectonica neapărat include în sine structura, pe când structura nu e neapărat să aibă caracter tectonic [1, p. 103]. Principiul de bază ce denotă esența tectonicii e *stratificarea* (amplasarea consecventă a straturilor). Sensul acestei noțiuni apare din ramura geologiei, care studiază structura scoarței terestre.

Deci, unul din obiectivele tectonicii – consecutivitatea logică de amplasare a straturilor (părților unui întreg). Consecvența aceasta își are deja vectorul sau de direcție – tot ce crește pe suprafața pământului e îndreptat *de jos în sus*.

Prin urmare, condiția principală a tectonicii – respectarea strictă de succesiune a următoarelor părți compoziționale: partea de jos (baza, piciorul), partea de mijloc (corpul), partea de sus (capul; de exemplu, figura omului) [1, p.106]. Forma obiectului poate avea mai multe divizări și separări decorative, însă, neapărat, anume în așa succesiune. Fiecare din părți strict concurează între ele și se află într-o legătură de

raport reciproc. La realizarea practică se va atrage o atenție deosebită aspectelor proporționării artistice (proporționarea liberă, proporționarea modulară, secțiunea de aur). La început sunt supuse proporționării dimensiunile generale: înălțimea, lățimea, grosimea. Absolut toate părțile formei se iau în raporturi proporționale [1, p. 111]. Sunt proporționate mărimile în direcțiile tuturor coordonatelor, luând în vedere principiul percepției lor de jur împrejur. În privința părților tectonice se va lua în considerație că:

a) partea de sus – de obicei, e mai ușoară și, după aspectul plastic, e mai activă;

b) partea de mijloc – poate forma cea mai mare valoare numerică în raportul proporțional;

c) partea de jos – fiind asociată cu baza (pedestalul), va crea o impresie de stabilitate și trăinicie.

În ultimă instanță, toate variantele compoziționale pot avea dreptul la viață, reieșind din ajustarea lor la principiul convingerii plastice argumentate.

E semnificativ faptul ca tectonica să fie concepută și înțeleasă în strânsă legătură cu temele structurii și facturii materialelor aplicate.

Legitatea tectonicii se aplică pe larg în diferite domenii de activitate artistico-plastică: tehnică, artă decorativă, design. Deosebim două aspecte de tectonică:

a) plană, care evoluează doar bidimensional (*tectonica frunzei*);

b) spațială, se dezvoltă în spațiu tridimensional (*arhitectonica arborelui*).

Realizarea plastică presupune construirea tectonicii în caracter cald, rece, combinat. Cu aspect plan sau spațial.

Complexul și ansamblul formelor volumetrice

Definiția de **complex** are următoarele semnificații:

a) strâns unit într-un întreg;

b) o unire a mai multor obiecte prin trăsături comune.

Complexul se percepe ca, o unitate alcătuită din mai multe elemente ce dispun de trăsături comune [1, p. 112]. Anume aceste trăsături specifice creează legătura trainică dintre elemente. Datorită trăsăturilor similar, care le poartă fiecare obiect în parte, grupul dobândește gradul de complex. Această unire strânsă, în continuare, face ca complexul dat să se deosebească de alte grupuri și să se evidențieze din mediul în care se află, să se pronunțe ca ceva unic. De exemplu: complexul florei; complexul faunei.

În natură, complexul se manifestă nu numai ca un fenomen care poate să apară discontinuu, ci ca o legitate strictă de grupare a obiectelor după aspecte, specii, genuri. Noțiunea de complex se aplică în multe domenii de activitate umană (tehnică, arhitectură, aspect social) [1, p. 116]. Acțiunea de juxtapunere între două noțiuni fundamentale, complex și ansamblu, creează o poziționare reușită între *subordonare și coordonare*.

Termenul **ansamblu** are semnificația sensului „*împreună*”. Ansamblul, la fel, se manifestă ca o unitate, un întreg, ce se alcătuiește din diferite elemente cu diferite trăsături caracteristice și dispune de un grad mai superior de organizare. De exemplu: ansamblul oceanului include în sine complexul florei și complexul faunei marine.

Dacă complexul relevă substanțial importanța respectării și subordonării trăsăturilor comune, ce unesc reciproc elementele unui întreg, apoi în mediul ansamblului, efectul acesta nu e observat așa de elocvent. Aici, totul se bazează pe o revoluționare asociativă a acestor particularități caracteristice, care, transformându-se de la un aspect la altul, intra în continuare doar într-o relație de coordonare plastică între ele.

Așadar, pentru a iniția un complex din mai multe forme volumetrice, trebuie de înțeles specificul trăsăturilor comune, care creează acea unire trainică între toate elementele complexului:

Forma de bază

- Acest modul se păstrează și se repetă în toate elementele complexului.

- Își modifică raportul său proporțional (mic, mijlociu, mare).

- Poate să-și modifice și plasarea în spațiu (pe verticală, pe orizontală).

Transformarea plastică

- Se aplică numai un procedeu (*de exemplu – decuparea*).
- Acest procedeu se supune modificării proporționale.

Activizarea plastică

- Se aplică numai un procedeu (*de exemplu – aplicarea punctelor și petelor*).
- Se aplică numai în locurile determinate (*de exemplu – în centrul formei; pe margini*).

Tratarea tectonică

- Toate elementele complexului posedă: bază, partea de mijloc, partea de sus.
- Se aplică modificarea raportului proporțional între aceste părți.

Se disting trei aspecte plastice în realizarea complexului plastic: *simplic*, *alternativ* și *compus*. Cel mai frecvent aplicat e *complexul simplic*: include în sine, de obicei, nu mai puțin de trei forme, care sunt realizate în baza unei forme, prin intermediul principiilor de creare a formelor noi (transformarea și activizarea plastică). De exemplu, prin intercalare și alipire se transformă numai părțile centrale și de sus. Numărul secțiunilor tectonice nu se schimbă, se modifică doar raportul lor proporțional. Activizarea se aplică numai în locuri strict determinate, cu ajutorul aceluiași procedeu (de exemplu, linii și dungi), se modifică doar raportul lor dimensional și proporțional de la o formă la alta. Ca regulă, sunt respectate și particularitățile constructive (de exemplu, toate formele sunt construite în baza dinamicii aspirative și asimetriei. Centrele compoziționale ocupă și ele locuri determinate în toate formele complexului.

Complexul alternativ se înfăptuiește în baza a două forme fundamentale, iar *complexul compus* e alcătuit din minimum trei forme de bază.

La elaborarea complexului se pot întrebuița următoarele aspecte de realizare: cu aspect pur decorativ (lipsit de conținut concret); cu aspect de conținut concret (complexul obiectelor de uz casnic); în aspectul structurilor naturale (lumea vegetală); cu aspect de instalație.

Complexul și ansamblul, în esența sa, sunt subordonate legii fundamentale a compoziției – *unitatea indisolubilă între toate elementele compoziției după formă și conținut*. Ambele noțiuni se aplică pe larg în domeniile de creație și știință: arta arhitecturală, arta monumentală, arta decorativă, design [7].

Instalația plastică

Acest termen provine din latină, ceea ce înseamnă: a stabili. *Instalația* e o totalitate de elemente, stabilite astfel încât să formeze un tot întreg, în scopul redării unei imagini artistice de un anumit conținut. Acest gen de artă prezintă o unitate plastică creată după principiul complexului ori ansamblului. Poate să îmbine în sine diverse forme de exprimare: obiecte de uz casnic, de destinație industrială, obiecte ale naturii, textile, fragmente ale informației vizuale (texte, logouri) [4].

Ca ramură independentă, își ia începutul în anii 50-60 ai secolului trecut, când apare necesitatea proiectării mediului expozițional de prezentare a artei avangardiste. Actualmente, instalația e un fenomen al artei conceptuale, obiect de design artistic, care ușor se încadrează atât în plan expozițional, cât și într-un mediu urban, purtând în sine destinația decorativă ori cea de funcție [2].

În procesul realizării practice, cu scopul de a concretiza și evidenția esența imaginii artistice, se vor aplica în mod deosebit așa noțiuni ca: *asociația și simbolul* (categoriile stilizației artistice de nivel superior). Un rol important în obținerea formelor noi volumetrice va servi aplicarea următoarelor aspecte asociativ-constructive [1, p. 86] :

a) de metamorfoză (asociație cu procesul transformării libelulei);

b) de creștere (asociație cu procesul de creștere a regnului vegetal: de la mic, la mare);

c) de evoluare (asociație cu structurile spațiale ale obiectelor naturale).

Conținutul și destinația instalației determină în mod obligatoriu aspectul formei și caracterul ei plastic. Reșind din conținutul thematic, instalația poate fi: sportivă, de reclamă, cultură, știință, artă. Reșind din aspectul formei: *plană* (pe suprafața peretelui) și *spațială* (în spațiu).

Complexul plastic, ca mijloc artistic de realizare a compoziției volumetrice, pentru o însușire temeinică și o elaborare practică de succes, presupune următoarele obiective:

- o conștientizare profundă în domeniul genezei formelor geometrice fundamentale și principiilor de transformare și activizare plastică;
- legităților realiste și metodelor abstracte de construire a formelor de design;
- posibilitatea de a opera liber și artistic cu procesul creării gamelor de formă;
- de a începe asimilarea mijloacelor plastice cu principiile facturii și reliefului, deoarece anume ele formează o trecere consecutivă de la aspectul plan spre cel volumetric;
- de a acorda o atenție deosebită mijloacelor artistice, ca celor de bază în formarea particularităților de orchestrare;
- structurii, care favorizează perceperea constructivă a formei. E binevenit de a începe cu o elaborare plană și apoi, majorând sarcina plastică, de a trece la cea volumetrică;
- tectonicii, ce formează aspectul de stratificare plastică. Întrând în sinteză cu structura, crează una din facultățile de elegantă a formei;
- complexului, care unește toate elementele compoziționale într-o unitate, evidențiind, prin aceasta, legea fundamentală a compoziției;
- Instalației, care alcătuiește o unitate compozițională bazată pe legitățile și principiile de construire artistic și pe sinteza între formă și conținut.

Bibliografie

1. Daghi, I., Compoziția decorativă volumetrică, Editura „Tehno-info”, Chișinău, 2013.
2. Horsia, H., Spații, forme, culori în arta contemporană, Editura Meridiane, București, 1989.
3. Klee, F., Paul Klee, Editura Meridiane, București, 1975.
4. Read, H., Semnificația artei, Editura Meridiane, București, 1969.
5. Șușală, I., Barbulescu, O., Dicționar de artă, Editura Sigma, București, 1993.
6. Uvarova, A., Grama, V., Metodele principale de transformare a formelor și aspectele gamelor de forme. Tehnologia educației artistice plastice, Cercetarea pedagogică, vol. II, coord. dr. I. Tâgulea, Chișinău, 2000.
7. Uvarova, A., Metodologia aplicării bazelor compoziției decorative în procesul pregătirii profesionale a studenților de la facultățile de arte plastice. În baza materialului cursului Tapiseria artistică. Autoref. Tezei dr ped., Chișinău, 2005.